

МОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР УКРАЇНИ

УДК 378.048.4:81

Наталія Базиляк, аспірантка Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

МОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР УКРАЇНИ

У статті проаналізовано особливості мовної підготовки студентів у контексті розбудови європейського простору вищої освіти. Констатовано, що якісна мовна підготовка студентів неможлива без використання сучасних освітніх технологій у мовній практиці. Акцентовано необхідність оволодіння міцними навичками іноземної мови як інструменту комунікації і взаємодії.

Ключові слова: іноземна мова, європейський простір вищої освіти, якісна мовна підготовка, сучасні освітні технології, комунікативне навчання.

Лит. 8.

Постановка проблеми. В умовах перетворення Європейського Співтовариства в нову багатонаціональну і багатомовну державу, в головних документах з питань Європейського виміру вчителям пропонується перебороти мовні бар'єри і рухатись у напрямку мульти-лінгвістичності, а мова вважається одним з найголовніших інструментів європейського єднання. Через це завдання суттєвого підвищення ефективності вивчення іноземних мов вийшло далеко за межі педагогіки і набуло важливого політичного значення. Оскільки спостерігається посилення інтересу до мови, як однієї з пріоритетних цінностей суспільства, то вже в недалекому майбутньому вчитель-європець має бути готовим до здійснення своїх навчально-виховних функцій принаймні двома мовами. При цьому робиться наголос на зміні самого характеру вивчення майбутніми вчителями сучасних європейських мов: замість колишньої переважної орієнтації на оволодіння граматичними структурами тепер більше уваги приділяється оволодінню міцними навичками живої мови як інструменту комунікації і взаємодії. Ключовими поняттями нової концепції вивчення іноземної мови в межах європейських країн стало поняття "поріг комунікації", а методологічними орієнтирами – правильна вимова та повсякденна сучасна мова. [6, 34].

Мета статті – обґрунтувати проблему мовної підготовки студентів та окреслити перспективи її удосконалення засобами навчального процесу в контексті європейського простору вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Європейське співтовариство вважає створення спільного мовного простору однією з найважливіших цілей своєї діяльності. Це зумовлює і визначає велику увагу, зусилля офіційних та громадських міждержавних і національних організацій та об'єднань до вирішення проблеми навчання мов на всіх рівнях освіти.

Прагнення України стати повноправним членом європейської спільноти в усіх сферах суспільно-політичного життя спонукає фахівців до вивчення зарубіжного освітнього досвіду, в якому внаслідок розширення сфери міжнаціонального співробітництва, особливо на європейському континенті з формуванням поняття європейський вимір та акценту на формуванні багатомовності, серйозної теоретичної і практичної розробки набула проблема навчання сучасних (іноземних) мов.

Згідно з Концепцією мовної освіти в Україні оволодіння мовами є одним з визначальних засобів формування людської особистості, основним стрижнем якого є всебічний розвиток усного та писемного мовлення, підпорядкованого опануванню мовою як засобом спілкування і пізнання. Існування багатьох аспектів поняття мовної освіти зумовлює виділення двох провідних напрямів, що передбачають: навчання рідної мови і навчання іноземної мови [3].

На сьогоднішній день сучасний розвиток охоплює все більше і більше держав, стираючи перешкоди та вимагаючи спілкування на більш високому рівні. Тому володіння іноземними мовами набуває надзвичайно актуального значення для подальших перспектив у працевлаштуванні, співпраці з іноземними компаніями та представництвами, збільшенні благополуччя.

Враховуючи сучасні вимоги розвитку українського суспільства, а також економічні та історичні умови, які обумовлюють ефективність навчання іноземним мовам на сьогодні в Україні, треба звернути увагу, що для оволодіння іноземною мовою необхідно мати не тільки достатній для вивчення академічний час та використовувати найсучасніші методики викладання, але й можливість постійного тренування під час навчання у вищих закладах освіти, що має сприяти підготовці

МОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР УКРАЇНИ

висококваліфікованих спеціалістів, які були б готові до усного спілкування на професійні теми та складання ділових документів іноземною мовою, тобто вести ділове спілкування з партнерами. Українські студенти вбачають в іноземній мові також засіб отримання, розширення та поглиблення системних знань із спеціальності, тобто засіб самостійного підвищення своєї кваліфікації. Таким чином існує потреба в ефективному, послідовному і обов'язковому навчанні іноземним мовам як у школах, так і у вищих навчальних закладах України [3].

Потреби нашої держави у висококваліфікованих спеціалістах, здатних до встановлення ділових контактів та ділового співробітництва з іноземними партнерами, спеціалістах, що володіють іноземною мовою на фаховому рівні, знаходять відображення в робочих навчальних програмах ВНЗ країни [8].

Іноземна мова сьогодні є не просто частиною культури певної нації, але це і запорука успіху, майбутньої вдалої кар'єри студентів. Досягнення високого рівня володіння іноземною мовою не можливе без фундаментальної мовної підготовки в вищій школі. В більшості ВНЗ країни студенти опановують принаймні дві іноземні мови.

Викладачеві важливо знати новітні методи викладання іноземної мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб, інтересів студентів. Адже методи навчання не є якимись простими "алгоритмізованими одиницями", їх раціональне та вмотивоване використання на уроках іноземної мови вимагає креативного підходу з боку викладача, адже "педагогіка є наукою і мистецтвом одночасно, тому і підхід до вибору методів навчання має ґрунтуватися на творчості педагога" [4, 159 – 160].

В останнє десятиріччя виявлено посилення процесів міграції українців до європейського простору, що сприяє визнанню української спільноти як рівноправного партнера євроінтеграційних процесів. Саме тому не викликає сумнівів необхідність поглибленого вивчення європейських мов як базового принципу сучасної освітньої політики України. Умовою ефективного налагодження міжкультурного діалогу в європейському просторі є освоєння декількох іноземних мов і досконале вивчення рідної.

Як свідчить практика, вивчення іноземної мови у країнах Західної Європи та США є досить ефективним і невимушеним. Крім набуття нових знань та вдосконалення старих, кожний має

можливість познайомитися безпосередньо з країною. Багато в чому ми намагаємось використати іноземний досвід, такий, як мовні курси, але на даний момент багато позитивних речей, таких як клуби із вдосконалення знання мов, залишаються не впровадженими в нашу систему освіти [5].

В наш час у світовій науці та практиці існують достатньо стійкі традиції здійснення центрованого на студенті підходу до навчання, що полягає в максимальній передачі ініціативи навчання самому студенту. Цей підхід оснований на гуманістичних переконаннях з урахуванням концепції цілісної особистості та особистій ініціативі студенті. А також на індивідуально-орієнтованих навчальних програмах та самоорганізованому навчанні з використанням численних альтернативних джерел інформації та завдань творчого характеру. Важливість переходу до центрованого на студентів навчання зумовлена тим, що зараз в Україні спостерігаються суттєві зміни в суспільній свідомості. Гуманістична переорієнтація суспільної думки, критика авторитаризму і стандартизації в навчанні зумовлюють нові вимоги до професійної діяльності вчителя, пов'язаної не тільки з ефективною передачею знань, а й вихованням студентів в дусі широкої соціальної комунікабельності, інтелігентності й відповідального ставлення кожного до самого себе, людей, навколишнього середовища та природи [1, 58].

Але, як свідчить практичний досвід, центрований на студенті підхід до навчання іноземним мовам не позбавлений протиріч. З одного боку, цей підхід обумовлений історичною логікою розвитку педагогічної науки, яка за необхідністю вивела нас на такий рівень, коли дуже важливо процес навчання перетворити на процес учіння. З іншого боку, вчитель залишається організатором навчального процесу і несе відповідальність за кінцевий результат. Деякі вчені вважають, що центрований на студенті підхід є найкращим засобом вирішення проблем, що виникають в процесі навчання іноземним мовам, оскільки саме він забезпечує сприятливі емоційні умови для вільного самовираження особистості. Інші спеціалісти твердять, що "афективне" (емоційно забарвлене) навчання не завжди є "ефективним". Але всі погоджуються з тим, що саме центрований на студенті підхід має на меті розкриття особистісного потенціалу кожного студента і робить вчителя відповідальним за створення необхідних для цього умов, а учень, зі свого боку, відповідає за засвоєння знань,

МОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР УКРАЇНИ

передбачених програмою. При цьому, основним напрямком взаємодії вчителя і студента є розвиток особистості останнього, а знання, передбачені програмою, служать інструментом, за допомогою якого здійснюється розкриття особистісного потенціалу студента. Вчитель і студент взаємодіють не тільки для того, щоб останній засвоїв певний об'єм навчального матеріалу, а перш за все для самореалізації особистих можливостей студента. Під час такої педагогічної взаємодії вчитель з наставника перетворюється на "режисера" і створює сприятливі умови для активного особистісного розвитку студента.

В межах центрованого на студенті підходу одержує подальший розвиток ідея комунікативного навчання. Спілкування іноземною мовою стає більш ефективним за умови, якщо між педагогом і студентами встановлюються партнерські відносини і створюються умови для розкриття особистісних якостей студентів [1, 58].

Метою навчання іноземної мови в вищій школі на сучасному етапі є оволодіння студентами комунікативними компетенціями, що дозволять реалізувати їхні знання, уміння, навички для розв'язання конкретних комунікативних завдань в реальних життєвих ситуаціях. Іноземна мова виступає як засіб комунікації, спілкування з представниками інших націй, отже в освіті продовжує розвиватися і надалі культурологічний або інтеркультурний підхід у навчанні в рамках концепції "діалогу культур", з метою формування полімовної грамотності студентів.

Основними принципами, притаманними комунікативно орієнтованому викладанню іноземної мови, мають стати: активна участь слухачів у процесі навчання; їх заохочення щодо висловлювання своїх думок, вираження своїх почуттів і використання власного досвіду; участь в навчальній діяльності, яка імітує або створює реальні чи реалістичні ситуації використання іноземної мови; заохочення слухачів працювати разом; формування потреби брати на себе відповідальність за власне навчання і розвивати вміння вчитися протягом усього життя; стимулювання у слухачів когнітивних процесів; виконання педагогом різних ролей під час навчання (він повинен інформувати, консультувати, контролювати і давати поради щодо навчальних матеріалів тощо).

Отже, на нашу думку, в сучасному ВНЗ не має бути місця для таких процесів, як зазубрювання, бездумне завчання текстів на іноземній мові, що не мають практичної цінності для майбутньої життєдіяльності студентів.

Студенти мають бути підготовлені на основі якісного сучасного аутентичного навчального матеріалу до свідомого використання іноземної мови в подальшому житті та роботі. Адже гарне знання іноземних мов є зараз і продовжуватиме залишатися надалі однією з провідних вимог роботодавців.

В цьому плані саме на ВНЗ покладається відповідальність у якісному забезпеченні студентів комплексом мовних знань, вмінь, навичок, це вимагає передусім від навчального закладу систематично створювати умови для підвищення кваліфікації своїх педагогічних працівників, забезпечити заклад належною матеріально-технічною базою.

Зараз найбільш привабливою для вивчення в Україні є англійська мова. За популярністю її наздоганяють французька, німецька та іспанська мови. Це є свідченням того, що в сучасному світі вже не можна обмежитися знанням тільки однієї іноземної мови.

Які мови актуальні для Європи? На даному етапі в усіх європейських країнах англійська мова займає домінуюче, навіть виняткове, місце.

Щодо самої батьківщини англійської мови, спроби зробити вивчення іноземних мов більш привабливим для учнів усіх рівнів здібностей у Великій Британії привели до значної дослідницької і експериментальної діяльності з пошуків ефективних технологій, методів і форм навчання іноземних мов, формування тенденції до розмаїття іноземних мов, пропонуваннях у навчанні, впровадження курсів іноземної мови, що передбачають вивчення дисципліни з професійною орієнтацією з метою підвищення мотивації до її вивчення і забезпечення наступності в її навчанні на рівні вищої освіти, виділення різних рівнів освітніх досягнень із навчальної дисципліни [3].

Варто відзначити історично низький рівень розвитку в Україні мовних стратегій через наявність політичної застережливості щодо вивчення іноземних мов і політики обмеження спілкування народів у колишньому СРСР та відсторонення України від загальноєвропейського діалогу.

Сьогодні досить поширеною практикою є вивчення кількох іноземних мов. У колишньому СРСР цей процес обмежувався. Те, що не вимагалось самим життям, не сприймалося як нагальна необхідність. А тому й до вивчення іноземних мов вироблялося ставлення як до "повинності", яку треба відбутися, сидячи на шкільній або університетській лаві. Усіх традиційно навчали однаково. Зовсім не враховувалося те, що користувача іноземної мови

МОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР УКРАЇНИ

готувати і швидше, і дешевше, адже за наявності певних методик вже за 6 – 8 місяців можна домогтися пристойного результату. Тим часом переважну більшість тих, хто вивчав англійську, німецьку, французьку, іспанську (котрі домінували в навчальному процесі незалежно від потреб та інтересів громадян) слід було вчити саме як користувачів – для спілкування, читання професійної літератури тощо. Держава витратила величезні кошти на багаторічне навчання іноземним мовам в системі середньої і вищої освіти, але коефіцієнт віддачі від їх вивчення був надто низьким. Це було пов'язано з тим, що не було потреби в іншомовному спілкуванні, треба було, в кращому випадку, вміти читати і перекладати. Крім того, не враховувалося й те, що дійсну здатність до вивчення іноземних мов мають тільки 6% населення.

На сучасному етапі розвитку науки в Україні можна напевно сказати, що часи, коли достатнім доказом опанування мови було вміння перекладати з іноземної мови та навпаки адаптованих, неаутентичних текстів вже пройшли.

В наш час реалізація будь-якого методу навчання здійснюється через використання ряду прийомів навчання, різноманітних підходів та робочих технік. “Прийоми навчання – сукупність конкретних навчальних ситуацій, що сприяють досягненню проміжної (допоміжної) мети конкретного методу” [2, 320]

На жаль у викладацькій практиці викладачі іноземних мов часто застосовують перевірені часом стандартні навчальні методи. Іноді процес викладання мови, як це не прикро, продовжує залишатися “дещо осучасненим варіантом” граматико-перекладного методу. Вимоги ж до уроку іноземної мови з часом змінюються, розробляються новітні методи навчання.

Сучасні мовні освітні технології передбачають, що навчання різновидів мовленнєвої діяльності повинне бути взаємопов'язаним. Ця інтеграція чотирьох умінь (аудіювання, мовлення, читання, письмо) – головна риса сучасної практики навчання іноземних мов, яка закладена в нових науково-методичних комплексах.

Якісна мовна підготовка студентів неможлива без використання сучасних освітніх технологій. Сучасні технології в освіті – це професійно-орієнтоване навчання іноземної мови, проектна робота в навчанні, застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, робота з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов (система мультимедіа), дистанційні технології в навчанні іноземних мов, створення презентацій в програмі PowerPoint, використання

інтернет-ресурсів, навчання іноземної мови в комп'ютерному середовищі (форуми, блоги, електронна пошта), новітні тестові технології (створення банку діагностичних матеріалів з курсу навчального предмета “Іноземна мова” для проведення комп'ютерного тестування з метою контролю знань студентів) [8].

Сьогодні на освітньо-комунікаційному ринку з'явилися оригінальні CD-програми, які все більш успішно конкурують за користувача з традиційними формами навчання. Викладачі завжди були стурбовані проблемою, як зробити вивчення іноземної мови цікавим. Використання для цих цілей мультимедійних CD, за умови, що вони методично грамотно скомпоновані, може виявитися дуже корисним.

Правильний підбір матеріалу дає можливість засвоїти значну кількість лексики і впоратися з граматичними труднощами. Як правило, матеріал багатьох CD цілком органічно вписується в будь-який курс іноземної мови, оскільки він побудований на базовій тематиці і лексиці. Крім того, програми надають користувачеві максимальну гнучкість при виборі темпу вивчення матеріалу. Вони дозволяють самому суб'єкту вибирати послідовність вивчення матеріалу незважаючи на те, що його структура і порядок подання можуть бути розраховані на послідовне просування за темами і уроками. Причому не має особливого значення й те, вивчає користувач іноземну мову в школі, у вузі чи на курсах, чи, можливо, просто хоче запам'ятати кілька корисних фраз перед поїздкою за кордон. У будь-якому випадку CD з комп'ютерною програмою є досить ґрунтовною допомогою для оволодіння іноземною мовою.

Вивчення іноземних мов у сучасному університеті є одним з пріоритетних напрямів у підготовці фахівців практично в усіх областях знань. Процес інтеграції у міжнародний єдиний освітній простір вимагає знання іноземних мов на високому рівні в поєднанні з володінням новими інформаційними технологіями. При цьому стиль навчання трансформується, у зв'язку з чим першорядного значення набуває не стільки знання сукупності фактів, скільки вміння здобувати, переробляти і використовувати інформацію. Не просто засвоєння знань, а вміння їх творчо застосовувати для отримання нового знання. Дане положення особливо важливе відносно підготовки майбутніх перекладачів і лінгвістів-викладачів.

Майбутній викладач іноземних мов повинен не тільки досконало оволодіти цією мовою, але і педагогічною майстерністю. Особливу увагу в підготовці студентів необхідно звертати на

МОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР УКРАЇНИ

педагогічний потенціал певної інформаційної технології. Сучасні інформаційні технології при вивченні іноземних мов дозволяють забезпечити:

- поповнення словарного запасу (електронні версії словників та інших довідкових видань);
- навички двостороннього перекладу (системи машинного перекладу);
- інтенсифікацію процесу придбання лексико-граматичних знань (комп'ютерні вправи і лінгвістичні ігри);
- розвиток продуктивних мовних умінь і навичок розуміння на слух мови різних носіїв мови (програми мультимедіа);
- можливість індивідуалізувати процес навчання мові за рахунок використання інтерактивних комп'ютерних середовищ (програми вивчення іноземних мов)
- перевірку орфографії, граматики і стилю в тексті перекладу;
- контроль якості засвоєння матеріалу теоретичних курсів (програми тестування).

Найвища ефективність застосування інформаційних технологій у мовній підготовці досягається при їх комплексному використанні [7].

Зараз на українському ринку з'явилася велика кількість якісних програм, за якими навчають іноземних мов. На жаль, далеко не всі педагоги належним чином розуміються на тому, як використовувати всі ці інформаційні ресурси. Досвід різних навчальних закладів, що вже мають гарне комп'ютерне оснащення, багатий набір навчальних засобів і необмежений доступ в Інтернет, часом призводить до парадоксальних висновків: викладачі не поспішають використовувати ці технічні можливості, у них низька мотивація для подолання психологічного бар'єру, який виникає під час оволодіння новою технікою. Активізація ж викладача і оснащення його розвиваючими методиками навчання – це прямий шлях до особистого зростання, до творчої активності. Високу якість освіти сьогодні може дати тільки той, хто володіє високим рівнем педагогічного професіоналізму на основі сучасних інформаційних технологій.

Висновки. Сучасний ринок праці висуває свої вимоги до якості знань і рівня підготовки фахівців до роботи в умовах ринкової економіки. Навчальним закладам нині доводиться враховувати ці вимоги в навчальному процесі. Для підприємств, наприклад, важливо, щоб випускники вузів не тільки добре володіли комп'ютерною технікою, але й знали іноземні мови, економіку, фінанси тощо. Тому володіння іноземною мовою

є одним з визначальних факторів у формуванні сучасного висококваліфікованого фахівця. Для спеціалістів з вищою освітою знання іноземної мови стає як засобом отримання інформації з оригінальних джерел, так і засобом професійної комунікації.

Зміна соціального замовлення на володіння іноземною мовою визначає потребу в нових підходах до мети навчання, до визначення навчального процесу як іншомовної мовленнєво-розумової діяльності, вимагає переосмислення існуючої моделі методичної концепції навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі. Педагогічні інновації у практиці підготовки фахівців мають бути послідовно проведені у всіх формах роботи з ними і охоплювати як загально-методичні рівні навчального процесу (нові навчально-методичні матеріали, нові методи тестування, використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, діалогічний метод освіти, який перетворює інформацію у знання і розуміння), так і його практичні ланки, які дозволяють об'єднувати в одну систему теорію і підготовку безпосередньо в аудиторії, формувати різні навички, які стануть в нагоді майбутнім спеціалістам. Допомогу у цьому може надати комунікативно орієнтоване викладання іноземної мови, яке набуває зараз великого значення в роботі з новими підручниками, словниками, методичною літературою. А під час роботи з підручниками навчально-виховний процес повинен бути творчим, процесом співробітництва вчителя та учнів, процесом, який передбачає створення найкращих умов для саморозвитку, життєтворчості особистості.

1. *Авиенюк Н.М. Центрований на студенті підхід до навчання іноземним мовам: англійський досвід [Електронний ресурс] / Н.М. Авиенюк. Режим доступу: <http://bibl.kma.mk.ua>*

2. *Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. / Н.П. Волкова – К.: Академвидав. – 2007 р. – 616 с.*

3. *Годованець Т.Ю., Ільїна О.В. Ефективне навчання іноземним мовам в європейських країнах – шлях до спільного мовного простору [Електронний ресурс] / Т.Ю. Годованець, О.В. Ільїна. Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>*

4. *Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2008. – 447 с.*

5. *Палій М.В. Мовна підготовка студентів*

РЕЦЕПЦІЯ СПАДЩИНИ К. УШИНСЬКОГО ПЕДАГОГАМИ ДОРЕВОЛЮЦІЙНОГО ПЕРІОДУ

вищих навчальних закладів США та Західної Європи / М.В. Палій, А.М. Петрук, Д.В. Мікуленко // Гуманізм та освіта. – Вінниця: Вид-во ВНТУ “УНІВЕРСУМ-Вінниця”, – 2006. – С. 319 – 320.

6. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності: Монографія. / Пуховська Л.П. – К: Вища школа, 1997. – 180 с.

7. Скиба К.М., Рудик Т.О. Навчання граматиці іноземних мов і методика для його здійснення /

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 11860 від 24.12.2004 р.

8. Скуратівська М.О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов у вищій школі України/VI Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція Простір і час сучасної науки [Електронний ресурс] / М.О. Скуратівська. Режим доступу: <http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodi-ta-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-u-vischiv-shkoli-ukrayini/>

Стаття надійшла до редакції 27.01.2011

УДК 371.4(477)“XIX”

Ольга Сеньків, аспірант кафедри педагогіки

Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

РЕЦЕПЦІЯ СПАДЩИНИ К. УШИНСЬКОГО ПЕДАГОГАМИ ДОРЕВОЛЮЦІЙНОГО ПЕРІОДУ

У статті проаналізовано вивчення педагогічної спадщини К. Ушинського дореволюційними педагогами. Автор наголошує на позитивному сприйнятті громадськістю реформаторських ідей класика. Щоправда, поруч із тим окремі автори критикували К. Ушинського: одні за надмірний матеріалізм, інші – за ідеалізм.

Ключові слова: К. Ушинський, дореволюційні педагоги, педагогічна спадщина, науковий доробок, аналіз наукової літератури.

Літ. 10.

Постановка проблеми. Видатний педагог К. Ушинський залишив багатий науковий доробок, який знаходився у центрі уваги багатьох дослідників. Одними із перших хто досліджував його педагогічну спадщину були друзі, колеги по роботі, учні, послідовники. Серед них – Д. Семенов, В. Водовозова, В. Стоюнін, О. Острогорський, М. Бунаков, П. Лесгафт, П. Каптерев, П. Блонський та інші. Вивчення та аналіз їх праць дає підстави стверджувати, що головне завдання вони вбачали у популяризації праць К. Ушинського та його діяльності по реформуванню системи народної освіти.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз останніх досліджень показує, що на сучасному етапі в Україні у науково-педагогічній літературі практично не висвітлено питання рецепції спадщини К. Ушинського його сучасниками та педагогами дореволюційного періоду. Спробу висвітлити це питання здійснив у дисертаційному дослідженні В. Довбня “Проблема людини у філософській антропології К. Ушинського” [3]. Однак у даному дослідженні автор зосереджує свою увагу на філософських питаннях рецепції спадщини К. Ушинського.

Мета статті – аналіз рецепції спадщини К. Ушинського педагогами дореволюційного періоду.

Після смерті К. Ушинського зростає кількість мемуарної літератури, з’являється низка спогадів про його життєвий і творчий шлях. На увагу заслуговують спогади Ю. Рехневського, Л. Модзалевського, Є. Водовозової, А. Фролова, А. Страчевського та інших [6, 5,10].

Стаття Ю. Рехневського “Костянтин Дмитрович Ушинський (Некролог)”, опублікована у журналі “Вісник Європи” (1871, № 2), була першою спробою розкрити життєвий шлях класика. Цей нарис належить особі, яка близько знала К. Ушинського впродовж всього його життя [8, 402 – 403]. Це дає підстави віднести до повідомлень Ю. Рехневського з довірою як до першоджерела. Однак це не виключає критичного ставлення до різних повідомлень цього першоджерела, починаючи уже з перших його відомостей, зокрема дати народження класика та його соціального походження. Цілий ряд таких звісток може бути зараз піддано сумніву на основі більш достовірних даних, яких у розпорядженні Ю. Рехневського та інших перших біографів класика ще не було. При всьому цьому некролог не втрачає свого першочергового значення уже тому, що всі наступні біографи: А. Фролков, А. Старчевський та інші йшли за Ю. Рехневським із його слів повторювали багато численні дані про К. Ушинського з тими чи іншими